

ชื่อโบราณสถาน เขาประสังค์ และวัดถ้ำใหญ่

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๐๓ ตอนที่ ๖๕ วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๙
สถานที่ตั้ง ตำบลวัง อำเภอกำแพง

รายละเอียดโบราณสถาน เขาประสังค์เป็นภูเขาหินปูนเทือกใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลวัง อำเภอกำแพง วางตัวในแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือถึง ทิศตะวันออกเฉียงใต้ยาวประมาณ ๕ กิโลเมตรเศษ ส่วนที่กว้างที่สุดกว้างประมาณ ๑ กิโลเมตร ล้อมรอบด้วยพื้นที่ราบซึ่งเป็นพื้นที่นา โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดถ้ำใหญ่ มีถ้ำอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๐๐ เมตร ปัจจุบันทางวัดได้ทำบันไดปูนทอดขึ้นไปจนถึงหน้าถ้ำ ปากถ้ำหันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูป

ประวัติวัดไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าสร้างมาแต่เมื่อใด ส่วนถ้ำที่ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป สันนิษฐานว่าคงใช้ เป็นพุทธสถานมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ต่อจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงปัจจุบันนอกจากนี้วัดถ้ำใหญ่เป็นสถานที่สำคัญคือ ใช้เป็นที่บรรจุและลอยอังคารของท่านพุทธทาสภิกขุ อริยสงฆ์ ผู้ที่ประชาชนชาวไทยทั่วประเทศเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง ตามความประสงค์ของท่านพุทธทาสที่เขียนพินัยกรรมไว้ให้นำอังคารของท่านไปลอยที่เขาประสังค์แห่งหนึ่ง ต้นน้ำคลองพุมดวง เขาสก อำเภอกำแพง และช่องอ่างทอง เกาะสมุย อ่าวบ้านดอนแห่งหนึ่ง นับว่าเป็นเส้นทางที่พุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่และประดิษฐานในประเทศไทย ด้านหน้าวัดถ้ำใหญ่ห่างออกไปประมาณ ๑ กิโลเมตร เคยขุดพบโบราณวัตถุจำพวกลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน วัตถุทำจากหินหยกและเครื่องปั้นดินเผา รูปแบบเดียวกับที่พบที่แหลมโพธิ์

หลักฐานทางโบราณคดี

๑) พระพุทธไสยาสน์ทรงเครื่อง ประดิษฐานอยู่ริมสุดผนังด้านทิศตะวันตกภายในคูหาถ้ำ ซึ่งกว้างประมาณ ๒๐ x ๔๐ เมตร เพดานถ้ำมีแสงสว่างลอดเข้ามาทำให้ภายในถ้ำ สว่างพอสมควร ขนาดองค์พระยาวประมาณ ๘ เมตร ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง หันพระเศียรไปทางทิศใต้ (ทิศหัวนอน) พระพักตร์ยาวสวมเทริด ทรงเครื่องประดับลวดลายติดกระจกสี สวมกรองคอ ทับทรวง กำไลข้อพระกร กำไลต้นแขน กำไลข้อพระบาท นุ่งผ้าจีบหน้านางยาวจรดข้อพระบาท รัตประคต และจีบหน้านางตกแต่งลวดลายประดับกระจกสี รูปแบบศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย พระพุทธไสยาสน์ที่เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องนี้นับว่ามีน้อยองค์นัก และพระพุทธไสยาสน์ทรงเครื่องที่เขาประสังค์นี้ก็นับว่างดงามที่สุดที่เคยพบในภาคใต้

๒) พระอเนก เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งเรียงกันเป็นแถวหน้ากระดานริมผนังด้านทิศใต้ คูหาเดียวกับพระพุทธไสยาสน์ทรงเครื่องจำนวน ๑๔ องค์ ประทับอยู่บนแท่นก่ออิฐถือปูน ๒ แท่น แท่นแรกประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดเล็ก ๖ องค์ แท่นที่สองประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดเล็ก ๘ องค์ ลักษณะรูปแบบศิลปกรรมสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๓) พระพุทธรูปปูนปั้นปากถ้ำ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ จำนวน ๓ องค์ ขนาดหน้าตักกว้างประมาณ ๑.๘๐ - ๒.๐๐ เมตร ประทับนั่งขัดสมาธิราบ ครองจีวรห่มเฉียงศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สภาพความชื้นภายในถ้ำทำให้ปูนฉาบเปื้อนอยู่ และเป็นเชื้อรา ชุมชนโบราณที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ด้านหน้าเขาประสังค์ บริเวณใกล้เคียงเคยเป็นเมืองท่าอีกแห่งหนึ่งมีอายุร่วมสมัย กับชุมชนโบราณที่แหลมโพธิ์พุมเรียง เคยมีผู้กล่าวว่าได้ขุดพบพระพิมพ์ดินดิบในถ้ำใหญ่เป็นจำนวนมากแต่ไม่สามารถสืบทราบได้ว่ามีรูปแบบเป็นเช่นไร หลักฐานที่ชัดเจน

ปรากฏในสมัยอยุธยาตอนปลาย เมื่อมีการสร้างพระ พุทธไสยาสน์ทรงเครื่องปูนปั้นลงรักปิดทอง ประดับกระจกสีไว้เป็นพระประธานในถ้ำใหญ่ เป็นศิลปกรรมท้องถิ่นที่หาดูได้ยากเพราะพระพุทธรูปทรงเครื่องส่วนใหญ่มักไม่นิยมทำปางไสยาสน์

ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลวัง อำเภอกำแพง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
สุราษฎร์ธานี

ภาพจากเว็บไซต์ สท.ชวนเที่ยว <http://info.dla.go.th/public/travel.do?cmd=goDetail&id=๓๑๔๓๒๔&random=๑๔๒๒๒๐๔๑๔๗๒๙๖>